

ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ ਏ : ਨਾਰੀ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ

ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਚੌਧਰੀ ਮਨੀਰਾਮ ਝੋਰੜ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ

ਮੀਠੀ ਸੁਰੇਰਾ ਏਲਨਾਬਾਦ, ਸਿਰਸਾ, ਹਰਿਆਣਾ।

ਈ. ਮੇਲ. j.singh2084@gmail.com

ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤ ਕੋਰ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਲਾ ਕਾਲਜ, ਸਿਰਸਾ(ਹਰਿਆਣਾ)

ਇ.ਮੇਲ-pkaur2084@gmail.com

ਸਾਰਾਂਸ਼: ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਜਗਤ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ੍ਰਜਕ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਆਧੁਨਿਕ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਸਥਿਰਤਾ, ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ “ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ ਏ” ਵਿਵਾਹਿਤ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਉੱਪਜਣ ਵਾਲੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਖਾਲੀਪਣ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਪਿਆਰ, ਕਾਮ ਅਤੇ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼-ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ—ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਕਨੇਡੀਅਨ—ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਰਾਹੀਂ ਔਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਔਰਤ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸਮਕਾਲੀ ਔਰਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉੱਪਜ ਰਹੀ ਥਿੜਕਣ, ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਤਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨਦੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ: ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ, ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ, ਔਰਤ ਮਨ, ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ ਏ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸੰਖਰਸ਼, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਿਆਹ, ਔਰਤ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ, ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਭਾਰਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਆਧੁਨਿਕ ਔਰਤ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ, ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਮਨੋ-ਥਿੜਕਣ।

1.0 ਪਰਿਚਯ:

ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ ਸਮਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤਾਖਰ ਹੈ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਸਮਕਾਲ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਅਰਾਜਕਤਾ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਕਾਲੀ ਔਰਤ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਸਮਕਾਲੀ ਔਰਤ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਫਰੋਲਣ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ

ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਹਥਲਾ ਖੋਜ ਕਾਰਜ 'ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ ਹੈ' ਔਰਤ ਦੀ ਥਿੜਕਣ ਸਮਕਾਲ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਕਹਾਣੀ 'ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ ਏ' ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ ਏ' ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਉਦਾਸ-ਗੀਣਤਾ, ਮਨੋ-ਤਰੰਗ, ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਗੈਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਹੋਏ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਖਿਆਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਾਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੜਾਈ ਲੜਦੀ ਹੈ ਸੁਹਿਰਦ ਬਹੁ ਬਣਨ ਉਪਰੰਤ ਉਸਦੇ ਖਿਆਲ ਥਿੜਕਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹਨ। ਧਨ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਜੰਗ ਨੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਜੂਗਤ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਪਾਉਣ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗੈਰਤਾ ਅਤੇ ਥਿੜਕਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਿਕਲੇ ਗੈਰ ਸਿੱਟਿਆਂ ਕਾਰਨ ਅੰਤਰੀਵੀ ਮਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਚ ਸ਼ਿਕਵੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਰੋਸ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਨੋ ਥਿੜਕਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ:

“ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਹੀ ਗੁੱਸਾ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ, ਭਲਾ ਇਹੀ ਉਹ ਬੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜੀ ਸਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੜ ਰਹੀ ਆਂ।”¹

ਆਪਣੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸੰਗ ਵਿਵਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਵਿਆਹ ਜਿਹੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕੇਮ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁੱਡੀ ਪਟੋਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰਾਹੀਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚਕਾਰ ਮਰਦ ਦੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਰਤੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸੁਖਾਲੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਉਲਾਂਭਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਮ ਦੀ ਤਰੰਗ ਨੂੰ ਖੁੱਲ ਕੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ

ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸੁਧੀਰ ਉਸਨੂੰ ਕਾਮ ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਰੁਝੇਵੇ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਮੁਖ ਪਾਤਰ ਤੋਂ ਅਕਾਮ ਉਸਨੂੰ ਗੈਰਤਾ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਕਾਮ ਤਰੰਗ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਸ਼ਾਰਦਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ ਉਹ ਭਰਮ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਸ਼ਾਰਦਾ ਕੋਲ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਕਾਮ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਦੀ ਔਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਖਿੱਚ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ ਏ' ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਦੋ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਔਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਵਾਜਿਬ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਮਰਦ ਉੱਪਰ ਅਧਾਰਿਤ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਹੁਦਰੀ, ਸਵੈ-ਕਮਾਉ

ਬਣ ਕੇ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਾਤਰ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦਾ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ, ਮਰਦ ਬਿਣ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਲਹਿਜਾ ਉਥੋਂ ਦੀ ਔਰਤ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਜੰਜੀਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸੀ ਔਰਤ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਧਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ, ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬਿੜਕਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਹੱਕ ਸਮਝਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ (ਪਤੀ) ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਸ ਦੀ ਦੱਬੀ ਹੁਕ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਉਸਨੂੰ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਬਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

“ਅੱਛਾ ਸੁਧੀਰ, ਜੇ ਮੈਂ ਏਥੇ ਨਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮਿਸ ਕਰੋਗੇ ?”

“ਤੇਰੇ ਆਲੂ ਵਾਲੇ ਪਰੌਠੇ”

“ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ? ”

“ਤੇਰਾ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਮਾਂ ਪਾਪਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ।”

“ਪਰ ਸੁਧੀਰ ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗ਼ਰਜ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ ਨਾ”²

ਉਹ ਬਿੜਕੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਭਰੀ ਆਸ ਦੀ ਪੁੱਠ ਚਾੜਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਿੜਕਣ ਭਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਮਾਯੂਸ ਹੋਕੇ ਬਗ਼ਾਵਤੀ ਹੋਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਉਸਨੂੰ ਅਕਾਵੇਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਅਜਿਹਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਔਰਤ ਦੇ ਅਚੇਤਨ ਚ ਪਏ ਸੁਪਨਿਆ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਕੇ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣ ਵੱਲ ਅਗਰਸਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ:

“ਚਲੋ ਛੱਡੋ! ਮੈਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਾਂ ਦਫ਼ਾ ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ.. ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਲੋੜ ਆ।”³

ਘਰ ਦੀ ਚਾਰ-ਦਿਵਾਰੀ ਵਿਚ ਉਪਰਾਪਨ ਅਤੇ ਸਖ਼ਣਾਪਣ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਨਸਿਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀਆ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਮਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਵੱਖਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਣਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਮਨੋ-ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ

ਪਰਦੇ ਉਹਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਹਸਥੀ ਜੀਵਨ ਦੁਆਲੇ ਜਾ ਖੜਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਅਚੇਤਨ 'ਚ ਪਏ ਔਰਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਮੁਖ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਕਾਰਣ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਅਵਚੇਤਨ ਨਾਲ ਘੁਲ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚੋਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ

ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਨਾਇਕਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

“ਪਰ ਵੇਖ ਸ਼ਾਰਦਾ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਸੁਧੀਰ ਹੈ...ਭਲਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਲੈਸਬੀਅਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ? ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਇਹ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਕਿਵੇਂ ਜੁੜ ਗਿਆ? ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਭਾਵੁਕ ਮੂਰਖ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਮੇਸ਼ਨਲ ਫੂਲਜ਼, ਐਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਲਸਟ ਨੂੰ ਲੋਜੀਕਲੀ ਜਸਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।”⁴

ਸਰਬਜੀਤ ਕੋਰ ਸੋਹਲ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮਸਰੂਫ ਔਰਤ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨਾ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਅਤੀਅਲ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਸਿੱਦਤ ਦੁਆਲੇ ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਬੁਰਜ ਖਲੀਫਾ’ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਸੰਜੁ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਅਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਚਮਕਾਉਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਬੇਢੰਗੀ ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਸਰੋ ਕਟਾਕਸ਼ ਨੂੰ ਜਰਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਦਮ ਨਾਲ ਪੁੰਦਲਾ ਕਰਕੇ ਕਟਾਕਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਦਾਵੀਂ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਹਨ ਦੇ ਅਚੇਤ ਵਿੱਚ ਪਈ ਮਰਦੇਊ ਸੋਚ, ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਅਤੇ ਚੁਲਬਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਭਟਕਣ ਵਿੱਚ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਕੈਦ ‘ਚੋਂ ਛੜਾਉਣ ਲਈ ਕਦੇ ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਕਦੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦਾ ਹਭੰਲਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅਚੇਤ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਹਨ ‘ਚ ਆਈ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਰਾਵਟ ਉਸਦੇ ਬੋਲ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਬਿਆਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

“ਬਸ ਓਦਣ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਚ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਨੀਤ ਮੈਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ‘ਚ ਖੀਵੀ ਹੋਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ...ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਤਵੱਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ। ਬਸ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਲਾਹ ਤਾ ਥੱਲੇ, ਪਾਤੇ ਮੋਛੇ, ਵੱਢ ਲਿਆ ਕੁੱਕੜ... ਐਵੇਂ ਬਹੁਤਾ ਕੁੜ-ਕੁੜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੱਸੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਵਿਅੰਗ, ਹੁਣ ਮਾਰੇ ਬੋਲ, ਹੁਣ ਹੱਸੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ...ਭੈਣ...।”⁵

ਡਾ. ਸੋਹਲ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬੋਸਕ ਉਸ ਹਰ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ‘ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਤ ਔਰਤ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਰਵਈਏ ਕਾਰਨ ਚਰਿੱਤਰਹੀਨ ਜਿਹੈ ਗੈਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਰਦ ਦੁਆਰਾ ਲਾਏ ਗਏ ਆਰੋਪਾਂ ਅਤੇ ਟਿਚਰ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸਰੀਰਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਸਰਬ ਉੱਚ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਵੇਦਾਵਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੀਰੇ ਲੀਰ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਉਲਝਣ ਦਾ ਸੰਜੁ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਆਧਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਥਿੜਕਣ ‘ਤੇ ਆਰੋਪਵਾਦੀ ਪੈਂਤੜੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਰੋਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਗੈਰ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਏ ਆਰੋਪਵਾਦੀ ਤਸ਼ਦਤਾਂ ਨੂੰ ਜਰਦਾ ਹੈ ਦੂਜਾ ਆਪਣੇ ਘਰਵਾਲੀ ਦੇ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਭਟਕਣ ਵਿੱਚ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਬੇਕਾਬੂ ਹੁੰਦੀ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀ

ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਹਰ ਇਕ ਮਰਦ ਦੀ ਸਮਝੋਤਾਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਕਸਟਦਾਇਕ ਸਰੀਰਕ ਪੈਂਤੜੇ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਖਿੱਚੇ ਤਾਣ, ਬਿਮਾਰ, ਗੁਥਮ-ਗੁੱਥਾ ਜਿੰਦਗੀ ਬੇਕਸੂਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਾਤਰ ਦੁਖਾਂਤ ਮਈ ਵਾਵਰੇਲੇ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਵਾਵਰੇਲੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਕਾਲਰ ਸੰਜੂ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਉੱਚ ਪਧਰੇ ਕਿਰਦਾਰ 'ਤੇ ਠੱਪਾ ਲਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਤਰ ਸੰਜੂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਬੱਧ-ਸੂਰਤ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਮਧਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਬਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

"ਵੇਖ ਲਓ ਫੇਰ... ਅੱਜ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਮੈਡਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਬੁਰਜ ਖਲੀਫਾ ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ... ਅੱਜ ਢਾਹ ਲਿਆ ਜੇ..."⁶

ਸਰੀਰਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਤਾਨੁ-ਮਿਹਣੇ ਸਹਿਣ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੋਹਲ ਤਰਕਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਨੂੰ ਟੋਟ ਵੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਕੰਬਖਤ ਸੇਠੀ' ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਚਰਿਤਰਹੀਨ ਅਤੇ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸਿਰੜ ਦੀ ਪੱਕੀ ਪਾਤਰ ਜਸਬੀਰ ਦੇ ਮਿਹਨਤ ਭਰੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਵੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋਹਲ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇੱਕ ਤਰਫਾ ਚਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਾਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਥੋਪ ਕੇ ਭੜਾਸ ਕੱਢਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ 'ਕਮਬਖਤ ਸੇਠੀ' ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੜਿਆ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜਟਿਲ ਹੈ ਉਸਦੇ ਪਾਤਰ ਤਨਾਓ ਗ੍ਰਸਤ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਖੁਦ ਰਾਖਵੇਂ ਕੋਟੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂ ਕੋਟਾ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਕੋਟੇ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨਾ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਰ ਜਸਵੀਰ ਖੁਦ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝੀ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਤੇ ਅਤੇ ਟੋਟਵਾਦੀ ਲਫਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਹੀ ਲਫਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਟੋਟਮਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ :

"ਫੀਸ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦੀ ਆੜ ਤਹਿਤ ਗ਼ੈਰ ਸੰਜੀਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਬਣਵਾ ਲੈਂਦੇ... ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ... ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਨਹੀਂ... ਪੇਪਰ ਦੇਣੇ ਨਹੀਂ... ਕੁੜੀਆਂ ਛੇੜਨ ਦੀ ਤੇ ਕੈਟੀਨ 'ਚ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮੁਫਤ ਵਿੱਚ... ਇਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਵੱਡਾ ਹਥੜਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੇਪਰ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਖਿਚਾਈ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਕਾਲਜ ਆਉਣਾ ਬੰਦ... 'ਤੇ ਕਾਲਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ, ਅਖੇ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲੂ ਜਿਸ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।"⁷

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਪਿਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਚੰਗੇਰੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ

ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸੰਪੰਨ ਅਤੇ ਜਾਤੀਗਤ ਪੱਖੋਂ ਸੰਪੰਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੁੱਭਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਦੀ ਨਿਖੇੜੀ

ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤ ਚਿੰਤਕ ਐੱਸ ਸਮਰਾਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

“ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਨੂੰ ਨੀਚ, ਨੀਵੇਂ ਤੇ ਛੂਤ ਕਹਿ ਕੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰੱਖਿਆ ਉੱਥੇ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਆਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਉੱਤੇ ਵੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਨੂੰ ਜਾਤ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿੰਦਿਆ, ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਿਆ ਤੇ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਗਿਆ।”⁸

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੇਠੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਰਾ ਪੁਰਾ ਖਲਨਾਇਕ ਦਾ ਹੈ ਸੇਠੀ ਦਾ ਇਨ੍ਹੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਹਰਕਤ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦੇ ਬਚਪਨ ‘ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਵਾਸਨਾ ਮੁਖੀ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋਹਲ ਔਰਤ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮਰਦ ਨੂੰ ਬਿਲਿਨ ਕਰਾਰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਉਸਦੀ ਖਾਮੀ ਹੈ। ਸੋਹਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਡਰ’ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਸਮਾਜੀ ਕਾਰਨਾਮੇ, ਧੰਦੇ, ਔਰਤ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮੁੱਦੇ ਗਾਇਬ ਹਨ। ਸਿਮਤ ਜਿਹੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਮੀਰ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਉਸਦੇ ਵੇਦਨਾ ਤੱਕ ਸਿਮਤ ਹਨ ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਹਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣ ਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਕਿਰਤ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਨਿਰਪੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਸੋਹਲ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ’ ਹੈ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੀ ਔਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਇੱਕ ਮੈਂ ਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਤਰ ਡੇਜੀ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਸਹੁਰਾ ਘਰ ਬਿਤਕਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਨੂੰ ਵਾਲਾ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਪਾਤਰ ਸਿਰਫ ਮੋਹਰਾ ਹਨ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਆਖਿਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਸਫੋਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਸੋਹਲ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸੰਪੰਨਤਾ ਨਿਰੇ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਸੰਪੰਨ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਰੱਬ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਾਤਰ ਸ਼ਾਲੂ ਦੇ ਬੋਲ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁੜੱਤਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਡੇਜੀ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਦਹਰਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ:

"ਉਹ ਤਾਂ ਮੰਮੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਜਾ ਹੁਣ ਤੁਰ ਜਾ, ਮਰ ਪਰੇ ਹੁਣ, ਮਰਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ... ਕਮਬਖ਼ਤ! ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਫਾਰੇ ਟੰਗਿਆ ਆ...ਕੰਮ ਕਰੀਏ, ਕਿ ਤੇਰਾ ਪਤਾ ਲੈਣ ਆਈਏ... ਇੰਝ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣੇ, ਕੁੱਝ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ । ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਇਹਨੂੰ ਚੂਰੇ

ਮਾਰ ਦਵਾਈ ਖਵਾ ਦਿਓ। ਸਿਆਪਾ ਮੁੱਕੇ।⁹

ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ, ਪਰਿਵਾਰਕ, ਸਿਆਸਤ, ਮੀਡੀਆ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਅਪੜ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸਦਾ ਸਵਾਰਥੀਪੁਣਾ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਅਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸ਼ਾਲੂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਸ਼ਟਦਾਇਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਘਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਸਨੂੰ ਭਾਰੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਬੋਲ ਔਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਔਰਤ ਦੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਰਵਢੀਏ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਡੇਜੀ ਉਸਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ ਹੈ:

“ਕਹਿੰਦੀ ਆਖ ਰੱਬ ਨੂੰ, ਰੱਬਾ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈ ਹੁਣ, ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਮੈਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਦੇ...ਫਿਰ ਮੰਮੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਹਾ ਕੇ ਹੀ ਹਟੀ...”¹⁰

ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਾਤਰ ਡੇਜੀ ਪੜੀ ਲਿਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਚਾਰਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਹੈ ਸਹੁਰੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਕੂੜ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਨਕਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਤਾ ‘ਚ ਧਸੀ ਔਰਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਨੀਤੂ ਅਰੇੜਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

“ਔਰਤ ਦੇ ਹੋਣ/ਥੀਣ ਦੇ ਸੁਆਲ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਿਤਰਕੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਅਸਵਿਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਸਵਿਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਇਕ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਕ ਹੋਣ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਜਦ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਸਫ਼ਰ ਸੌਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।”

1984 ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਖਾਣਾ ਸੀ ਫਜ਼ੂਲੀ ਇੰਨਕਾਊਟਰ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਜਤਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਉਦੋਂ ਆਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸੋਹਲ ਦੇ ਘੜੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਦੇਹਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਲੁਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ‘ਖਲਾਅ ਵਿੱਚ ਅਟਕਿਆ ਸਵਾਲ’ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਇਨਕਾਊਟਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਯੁਵਾ ਵਰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਨੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਾਤਰ ਹਮਦਰਦੀ ਜਿਤਾਉਂਦੀ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਆਤਮ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

“ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਅੰਦੋਲਨ, ਨਕਸਲਵਾੜੀ, ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਰਤਾਂਤ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ-ਬਿਰਤਾਂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।”¹²

ਉਹ ਕਿਤੇ ਸੱਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਕਿਤੇ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪਾਤਰ

1984 'ਚ ਫਿਰਕੂਪੁਣੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਆਲ ਥਿੜਕਣ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਮੈਂ ਪਾਤਰ ਮੁੜ ਦੁਵਿਧਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਹ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ, ਉਸਦੀ ਮਨੋਸਥਿਤੀ ਮਾਂ, ਭੈਣ, ਪਤਨੀ, ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਨਾਲ ਸਹਾਨੁਭੂਤੀ ਜਤਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਦੀ ਮਨੋ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

“ਇਸਤਰੀ ਆਪ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਅਨਜਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ, ਪਰਿਵਾਰ, ਧਰਮ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਅਣਚਾਹਿਆ ਭੇਗਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਲਈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤਾਂ ਕੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।”¹³

ਸੇ 'ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ' ਏ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਔਰਤ ਮਨ ਦੀ ਮਨੋਗੁੰਝਲ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ 'ਤੇ ਬਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੇਤਨਸ਼ੀਲ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਮਨੋਤਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਦੀ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਟੁਟਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਜੁੜਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇਖੀਆ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਪਈਆ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਤੇ ਪਏ ਲਿਬਾਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰ ਅਤੇ ਠਰਮ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਝੰਝੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸੋਹਲ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਸਦੇ ਤਜੁਰਬੇ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਟਾਕਸ਼ ਤੇ ਸੰਜਮ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ

1. ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ, ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ ਏ, ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2024, ਪੰਨਾ ਨੰ 2
2. ਉਹੀ, ਪੰਨਾ ਨੰ 3
3. ਉਹੀ, ਪੰਨਾ ਨੰ 8
4. ਉਹੀ, ਪੰਨਾ ਨੰ 14
5. ਉਹੀ, ਪੰਨਾ ਨੰ 141
6. ਉਹੀ, ਪੰਨਾ ਨੰ 145
7. ਉਹੀ, ਪੰਨਾ ਨੰ 33
8. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਹਿਮਾਨ ਸੰਪਾ) ਕਾਵਿ ਸ਼ਾਸਤਰ ਸਬਾਲਟਰਨ ਸੱਟੀਡੀਜ਼ (ਹਾਸੀਆਗਤ ਅਧਿਐਨ ਦਲਿਤ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ) ਕਲਿਆਣੀ, ਫਗਵਾੜਾ, ਅਕਤੂਬਰ 2021-ਮਾਰਚ 2022, ਪੰਨਾ ਨੰ 189
9. ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ, ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਾ ਪਸੰਦ ਏ, ਪੰਨਾ ਨੰ 122
10. ਉਹੀ, ਪੰਨਾ ਨੰ 123
11. ਡਾ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ (ਮੁੱਖ ਸੰਪਾ), ਡਾ. ਮੋਹਨ ਤਿਆਗੀ (ਸੰਪਾ), ਖੋਜ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਜਰਨਲ ਅੰਕ 77, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਮਾਰਚ 2013, ਪੰਨਾ ਨੰ 7

12. ਸੰਵਾਦ, ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਜੰਗ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ), ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜੁਲਾਈ ਦਸੰਬਰ 2024, ਪੰਨਾ ਨੰ 61
13. ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ, ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2005, ਪੰਨਾ ਨੰ 57,58